

Predmet: Srebrenica II

Viši sud u Beogradu – Odeljenje za ratne zločine

Broj predmeta: K. Po2 9/21

Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142, st. 1 KZ SRJ

Optuženi: Milenko Živanović

Glavni pretres: 12.09.2022.

Branilac optuženog Milenka Živanovića predložila je isključenje javnosti tokom čitavog glavnog pretresa jer će se tokom iznošenja odbrane koristiti dokumenti sa oznakom „Strogo poverljivo“ koji se tiču nacionalne bezbednosti Republike Srbije. Ovo iz razloga jer je optuženi tokom čitave svoje karijere bio vojnik JNA. Sudsko veće odbilo je predlog branioca, našavši da su ti dokazi već bili predmet ocene u brojnim postupcima, kako pred ICTY tako i pred Sudom BiH.

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao komandant Drinskog korpusa koji se nalazio u sastavu VRS, naredio prisilno preseljavanje civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti sa pojedinih prostora koji pripadaju zoni odgovornosti Drinskog korpusa, i svojim naredbama učestvovao u prinudnom preseljenju civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti iz zaštićene zone Srebrenica, tako što je:

- 1) Dana 24. novembra 1992. godine doneo odluku za dalje dejstvo koju je uputio komandi Zvorničke lake pešadijske brigade, u kojoj se, pored ostalog, navodi: „Glavnim snagama i sredstvima uz primenu aktivnih dejstava nanositi neprijatelju što veće gubitke, iznurivati ga, razbijati i prisiliti na predaju, a muslimansko stanovništvo prisiliti da napusti prostor Cerske, Žepa, Srebrenica i Goražde.“
- 2) Dana 20. marta 1995. godine izdao Zapovest za odbranu i Aktivna borbena dejstva kojom je, između ostalog naredio: „Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi.“
- 3) Dana 12. jula 1995. godine izdao naređenje radi realizacije evakuacije civilnog stanovništva, naredivši da se obezbede autobusi za evakuaciju iz enklave Srebrenica, da se obezbedi regulisanje kontrole saobraćaja i molio GŠ VRS da odobri korišćenje pogonskog goriva za potrebe 50 autobusa koji će biti angažovani.
- 4) Dana 13. juna 1995. godine izdao je akt – upozorenje u kojem je naveo i obaveštenje: „Postavljen je ultimatum Muslimanima u Žepi, da se sastanak mora održati najkasnije do 11:00 sati 13. jula 1995. godine, ukoliko ne dođu na sastanak ili ne prihvate naše uslove za iseljenje, nastaviće se izvođenje b/d.“

Iznošenje odbrane optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je general u penziji koji je tokom svoje aktivne službe izvršavao naređenja nadležnog starešine, odnosno Generalštaba JNA. Objasnio je da ga je početak rata na prostoru BiH zatekao u Benkovcu, na položaju komandanta bataljona. Po naredbi 6/98 od 19. maja 1992. godine Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu morao je da se odmah javi u Sarajevo, gde ga je dočeka general Živković sa saradnicima iz Beograda. Na tom području su, nakon povlačenja JNA, ostala nezaštićena ogromna vojna sredstva. Bila je blokirana srednja vojna škola u kojoj su bili maloletni učenici koji zbog toga i nisu imali pravo da nose oružje. Takođe su ostali blokirani i ljudi u kasarni u Pazariću. Uspeo je da 30. maja 1992. godine bez ikakvih gubitaka izvede srednju vojnu školu i dovede učenike u kasarnu u Lukavici. U narednom periodu bio je teško ranjen, tako da su mu jedva spasili život. Lečio se na VMA i na lično insistiranje je izašao jer je mislio da će umreti ako i dalje bude dobijao izveštaje o stradanju i pogibiji Srba. Otišao je u Glavni štab VRS, a sve uz znanje i odobrenje Generalštaba iz Beograda, sa zadatkom da se sačuvaju vitalni objekti od značaja za Srbiju kao što su npr. hidroelektrane i mostovi. Kao primer kakvoj opasnosti su ti objekti bili izloženi, ukazuje da je Naser Orić tražio eksploziv kako bi se srušila brana, usled čega bi došlo do potapanja polovine teritorije Srbije. Rudnik Sase je imao veoma toksičnu otpadnu vodu, a Naser Orić je pretio da će istu pustiti u tok reke Drine. Na dužnost komandanta Drinskog korpusa postavljen je 1. novembra 1992. godine, a sve uz znanje svojih neposrednih starešina.

Drinski korpus bio je u sastavu VRS. Zona odgovornosti Drinskog korpusa bila je teritorija Zvornika, Bratunca, Šekovića, Milića, Sokoca, Višegrada, Rudog, Čajnića pa sve do pred Goražde, ali tada je srpsko stanovništvo već bilo desetkovano. Sastav korpusa je bila Zvornička brigada, a sve ostalo je bio problem nedostatka ljudstva. Zvornik je na samo puškomet imao neprijateljske položaje. Otišao je 11. novembra 1992. godine u Zvornik gde je zatekao haos, jer je tamo bilo sve osim regularne vojske RS. Bilo je nekih četnika koji su radili svašta, jer „ako hoćete da država izgubi rat, pustite da se množi paravojska“. Kasnije je formirana Bratunačka brigada, ali je vojska imala velikih problema sa političkim vrhom koji je hteo da komanduje vojskom. U narednom periodu su formirane i ostale brigade, sa namerom da se uvedu u jednu celinu, u korpus. Tek tada je uspostavljena uvezanost i jedinstveno komandovanje. Početkom rata Srebrenica je imala 26 sposobnih oficira JNA-Muslimana, ali oni nisu postavljeni na komandne funkcije jer im novoosnovana muslimanska vlast nije verovala, zvali su ih „komunjare“, već su postavili „neke džihadiste koji su maltretirali sirotinju“. Miroslav Deronjić (bio je vodeća politička ličnost bosanskih Srba u Bratuncu) smenio je optuženog u maju 1995. godine. Isti je vodio paravojne jedinice i pobio u jednom selu muslimanski živalj.

Iznošenje odbrane u odnosu na tačku 1) optužnice

Naredbu koja je navedena u 1) tački optužnice optuženi je napisao na osnovu direktive broj IV Glavnog štaba VRS koju je dobio 19. novembra 1992. godine na čelu sa Mihailom Milovanovićem. U sastavu direktive je navođeno da su zadaci Drinskog korpusa „sve ono što mi se stavlja na teret“. Ta direktiva je u stvari spisak želja ljudi koji nisu imali pojma o stvarnom stanju na terenu, jer su ti zadaci bili u praksi apsolutno neostvarljivi. Po mišljenju optuženog, to je bila „demagogija do neba“. Na osnovu te direktive morao je da uradi svoj akt. Da je postupio po direktivi, za tri dana sve bi bilo izgubljeno. Zbog navoda u direktivi žalio se i Ratku Mladiću, komandantu, koji mu je rekao da pusti direktivu i da brani narod. U svojoj odluci morao je, u prve dve tačke naredbe, da prepíše delove direktive, a tek u delu gde daje naredbe „počinje da misli svojom glavom“. Objasnio je da direktiva „niti diže vojnika niti ga šalje u rov, već naredba“. Dao je naredbe Zvorničkoj brigadi jer je znao da

ona tada nije bila u stanju ni da se brani, jer tada nije imala ni komandanta, a kamoli da neki zadatak izvrši. Pošto tada nisu imali snage ni da se brane, bojao se da ne izgube i Bratunac, pa je za njegovu odbranu dobio pojačanje.

Po naredbi od 28. novembra 1992. godine otišao je u Bratunac kako bi prihvatio prvi konvoj humanitarne pomoći za Srebrenicu. Tada nije bilo nikakvih zaštićenih zona ni UMPROFOR-a, jer je zaštićena zona formirana tek u aprilu mesecu 1993. godine. Narod u Bratuncu je sprečavao prolazak konvoja jer je tada bila jako teška situacija u Bratuncu. Stanovništvo u Srebrenici nije bilo ugroženo, bili su dobro povezani sa svojim, ali im je ponestajalo hrane koju su pre toga uzimali iz spaljenih i opljačkanih srpskih sela u okolini. Tada je 90% teritorije bilo pod muslimanskom kontrolom, maltene od Goražda pa sve do Tuzle. Na području Cerske, Žepe Srebrenice i Goražda, muslimansko stanovništvo je bilo u većini. U direktivi broj IV je bilo navedeno da se krene u napad 23. novembra 1992. godine, a optuženi je svoju naredbu doneo tek dan kasnije, odnosno 24. novembra 1992. godine. U toj naredbi uopšte nema ni jedne reči o napadu. Pravi odgovor na tu direktivu je odbrana Bratunca i mostova na Drini. Nije bilo nikakvog preseljenja muslimanskog stanovništva sa tih područja tokom 1992. i 1993. godine na osnovu njegovog naređenja. Optuženi je napomenuo da ni jednim naređenjem niti postupkom nije nezakonito postupao prema bošnjačkom stanovništvu.

Iznošenje odbrane u odnosu na tačku 2) optužnice

Vrhovna komanda VRS poslala je 8. marta 1995. godine svoju direktivu VII koju je potpisao Ratko Mladić, a istu je uradio čovek koji uopšte nije bio član komande. Nakon prijema direktive uradio je svoj akt tako što je prepisao prve dve tačke direktive, ali u svom aktu nema ni jednu radnju izvršenja, pa je taj akt otišao kao informacija potčinjenim jedinicama. U svojoj naredbi nije naveo ni jednu inkriminisanu radnju.

Tokom marta meseca 1995. godine Muslimani su živeli teško jer su im njihovi pripadnici vlasti zabranili da idu u Tuzlu. Naser Orić je tada bio „alfa i omega“ u Srebrenici. Tokom aprila meseca 1993. godine, tačnije 18. aprila, VRS je bila na tri kilometra od centra Srebrenice, ali je tada dobio naredbu da se obustave dejstva jer će se Muslimani predati UNPROFOR-u. Postupljeno je po toj naredbi i mislili su da je toj i kraj rata. Međutim, demilitarizacija Srebrenice nije izvršena, već je na tom prostoru stvarana jaka vojna formacija. Svaki konvoj koji je došao do optuženog, prošao je do Srebrenice neoštećen. Ljudi u Srebrenici nisu gladovali, ali je Naser Orić kroz svoje tri prodavnice koje je imao u Srebrenici, tu humanitarnu pomoć prodavao i „debelo naplaćivao“. Na osnovu direktive broj VII nije izdao ni jednu konkretnu naredbu. Ni o kakvim borbenim dejstvima nije moglo biti reči kada su oko Srebrenice svuda bile osmatračnice UNPROFOR-a, koji je, međutim, dozvoljavao da iz Srebrenice nesmetano izlaze naoružane muslimanske formacije i čine zlo po okolnim srpskim selima. Molio je 20. marta 1995. godine UMPROFOR da te oružane formacije vrati u enklavu, i taj dokument je odbrana predložila da se izvede kao dokaz broj 46. Naređenje muslimanskog komandanta Delića je bilo da se po dubini srpske teritorije vrše diverzije, a VRS nije mogla da pokrije svu teritoriju jer nisu imali dovoljan broj vojnika za izvođenje takve akcije. Ključ problema je bio da se eliminiše „karcinom“ enklave gde se skupljala muslimanska vojska i spremala da zauzme Bratunac i sruši branu Bajina Bašta. Dana 15. juna 1995. godine pozvao ga je Ratko Mladić i rekao mu da se spremi da preda dužnost komandanta Drinskog korpusa. Deronjić, član SDS-a i vodeći političar u Bratuncu, ubedio je Karadžića da smeni optuženog, i posle tog datuma on nije dobio ni jedno naređenje.

Takva odluka je „dala krila“ Radoslavu Krstiću, koji je i dočekaao Karadžića kada je ovaj 29. juna 1995. godine došao u korpus. Tada je Krstić dobio naređenje da vodi vojsku i Srebrenicu. Krstić je odmah pozvao komandante brigada i odveo ih na teren na komandantsko izviđanje. Nakon tog izviđanja, Krstić je petog juna 1995. godine izvestio Glavni štab VRS da je Drinski korpus spreman. Pričali su da se ide na Srebrenicu, a optuženi je pitao operativce kako mogu da izvedu vojsku iz zone svoje odgovornosti. Plan „Krivaja“ sastavio je optuženi, i po tom planu srpski vojnik nije trebao uopšte da ulazi u Srebrenicu, jer je postojala bojazan da će u tom slučaju doći do krvoprolića, pošto 1995. godine u Srebrenici uopšte nije bilo Srba, koji su u ranijem periodu ili ubijeni ili proterani. Po planu „Krivaja“ VRS je trebala da ponovo zaposedne srpska sela, Muslimanima da se ostave Srebrenica i Potočari, a da UNPROFOR rešava pitanje zaposedanja srpskih stanova u Srebrenici. Radoslav Krstić je imao vezu sa Glavnim štabom i potčinjenim jedinicama, a i sâm je pred Haškim tribunalom izjavio da optuženog nije ni o čemu obavestavao. Optuženi je ostao jedino da sačeka i zvaničnu predaju korpusa. Ratko Mladić je 11. jula 1995. godine došao u Vlasenicu, gde je tada bio i optuženi, i pozvao ga da pođu na Pribićevac. Napad na Srebrenicu počeo je 6. jula 1995. godine i vodio ga je Krstić. On je i raportirao Ratku Mladiću kada su došli na Pribićevac. Sa tog mesta video je Srebrenicu kao na dlanu, video je i dve kolone koje se kreću iz Srebrenice, jedna prema Šušnjarima a druga prema Potočarima. Po tim kolonama niko nije dejstvovao, iako su bile u dometu Bratunačke brigade. Tog dana video je i srpsku zastavu u Srebrenici i Krstić ih je sve poveo grad, gde su se „baš slikali“. Optuženi je u Srebrenicu došao kao Mladićev gost, jer tada nije imao nikakvih komandnih ovlašćenja. Nakon posete Srebrenici vratili su se na Pribićevac, pa onda u Bratunac.

Sledeći glavni pretres zakazan je za 31. oktobar 2022. godine sa početkom u 9:30 časova.